

ใบงานที่ 4.3 เรื่อง ค่าคาดหวังและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรสุ่มไม่ต่อเนื่อง

รหัสวิชา ค33202 วิชาเสริมทักษะคณิตศาสตร์ 6

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ค่าคาดหวังและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรสุ่มไม่ต่อเนื่อง

ค่าคาดหวัง (expected value) ของตัวแปรสุ่มไม่ต่อเนื่อง X เขียนแทนด้วย μ_X นิยามโดย

$$\mu_X = \frac{\sum_{i=1}^n x_i P(X = x_i)}{\sum_{i=1}^n P(X = x_i)}$$

เมื่อ n แทนจำนวนค่าที่เป็นไปได้ทั้งหมดของตัวแปรสุ่ม X และ $x_1, x_2, x_3, \dots, x_n$ แทนค่าที่เป็นไปได้ทั้งหมดของตัวแปรสุ่ม X

หมายเหตุ

ในกรณีเซตของค่าที่เป็นไปได้ทั้งหมดของตัวแปรสุ่ม X เป็นเซตอนันต์ จะนิยามให้

$\mu_X = \sum_{i=1}^{\infty} x_i P(X = x_i)$ แต่ในที่นี้จะพิจารณาเฉพาะกรณีที่เซตของค่าที่เป็นไปได้ทั้งหมดของตัวแปรสุ่มเป็นเซตจำกัด

ตัวอย่างที่ 4

จงหาค่าคาดหวังของตัวแปรสุ่ม X ที่กำหนดไว้ในตัวอย่างที่ 1

หมายเหตุ

ค่าคาดหวังของตัวแปรสุ่ม เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ค่าเฉลี่ย (mean) ของตัวแปรสุ่ม

ตัวอย่างที่ 5

ในงานประจำปีของจังหวัดหนึ่งมีเกมวงล้อมเสี่ยงโชค โดยมีกติกาว่า ผู้เล่นจะต้องหมุนวงล้อมที่มีหมายเลข 1 - 7 กำกับไว้ โดยที่วงล้อมแต่ละแบ่งพื้นที่ออกเป็นแต่ละส่วนเท่ากัน โดยมีหมายเลข 1 หนึ่งช่อง หมายเลข 2 สองช่อง หมายเลข 3 หนึ่งช่อง หมายเลข 4 สองช่อง หมายเลข 5 หนึ่งช่อง หมายเลข 6 สองช่อง และหมายเลข 7 หนึ่งช่อง ถ้าลูกศรชี้ที่ช่องที่มีหมายเลขที่กำกับเป็นจำนวนคี่ ผู้เล่นจะได้เงินรางวัล 20 บาท สมมติในการหมุนวงล้อมแต่ละครั้งโอกาสที่ลูกศรจะชี้ที่ช่องใดช่องหนึ่งเท่ากัน และในการเล่นเกมวงล้อมเสี่ยงโชคแต่ละครั้ง ผู้เล่นจะต้องจ่ายเงินซื้อตั๋วราคา 10 บาท จงหาค่าคาดหวังของจำนวนเงินที่ผู้เล่นจะได้รับหรือเสียไป พร้อมทั้งอธิบายความหมาย

นอกจากนี้จะสามารถนิยามส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรสุ่มเพื่อใช้ในการวัดการกระจายของค่าที่เป็นไปได้ของตัวแปรสุ่มที่มีความแตกต่างจากค่าคาดหวังมากหรือน้อยเพียงใด ดังบทนิยามต่อไปนี้

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรสุ่มไม่ต่อเนื่อง X เขียนแทนด้วย σ_X นิยามโดย

$$\sigma_X = \sqrt{\sum_{i=1}^n (x_i - \mu)^2 p_i}$$

และเรียก σ_X^2 ว่า ความแปรปรวนของตัวแปรสุ่มไม่ต่อเนื่อง X

เมื่อ n แทนจำนวนค่าที่เป็นไปได้ทั้งหมดของตัวแปรสุ่ม X และ $x_1, x_2, x_3, \dots, x_n$ แทนค่าที่เป็นไปได้ทั้งหมดของตัวแปรสุ่ม X

หมายเหตุ

ในกรณีที่เซตของค่าที่เป็นไปได้ทั้งหมดของตัวแปรสุ่ม X เป็นเซตอันดับ จะนิยามให้ $\sigma_X = \dots$ แต่ในที่นี้จะพิจารณาเฉพาะกรณีที่เซตของค่าที่เป็นไปได้ทั้งหมดของตัวแปรสุ่มเป็นเซตจำกัด

ตัวอย่างที่ 6

ให้ตัวแปรสุ่ม X คือจำนวนครั้งที่เหรียญขึ้นหัว จากการโยนเหรียญที่เที่ยงตรง 1 เหรียญ 1 ครั้ง จงหาค่าคาดหวัง ความแปรปรวน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรสุ่ม X

ตัวอย่างที่ 7

ให้ตัวแปรสุ่ม Y คือผลบวกของแต้มบนหน้าลูกเต๋า จากการทอดลูกเต๋าที่เที่ยงตรง 2 ลูก พร้อมกัน 1 ครั้ง
จงหาค่าคาดหวัง ความแปรปรวน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรสุ่ม Y